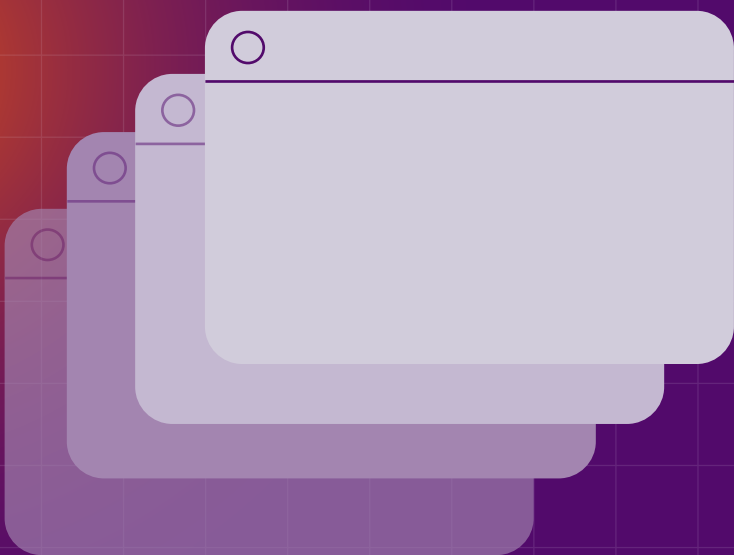

Naistevastase Kübervägivalla Aruanne

**KOKKUVÖTE JA
SOOVITUSED**
SEPTEMBER 2024

Käesolevas materjalis väljendatud seisukohad ja arvamused on ainult autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu seisukohti ja arvamusi. Euroopa Liit ei saa nende eest vastutada.

TÄNUAVALDUSED:

Virginia Dalla Pozza

Peamine autor

Maria João Faustino

Teaduslik panus

Iliana Balabanova

EWL president

Yvonne Redín

Kujundus

Mary Collins

EWL peasekretär

Laura Kaun, Irene Rosales,

Alexia Fafara, Veronica

Zaboia, Maria João Faustino

Kaasautorid

Veronica Zaboia

Projekti koordinaator

Funded by
the European Union

EUROPEAN WOMEN'S
LOBBY
EUROPEEN DES FEMMES

LÜHENDID

EIGE

Euroopa Soolise
Võrdõiguslikkuse Instituut

EN

Euroopa Nõukogu

EWL

European Women's Lobby

GREVIO

Euroopa Nõukogu
naistevastase vägivallega ja
perevägivallega võitlemise
eksperdirühm

IKT

Info- ja
kommunikatsioonitehnoloogia

ÜRO

Ühinenud Rahvaste
Organisatsioon

Naistevastane vägivald on meeste ülemvõimu ja ebavõrdse võimusuhte väljendus, mille eesmärgiks on vaigistada naiste häält, kontrollida nende elu, keha ja seksuaalsust ning 'näidata naistele kätte nende õige koht'.

Meeste vägivallal naiste ja tüdrukute vastu on mitmeid vorme ning ta on patriarhaalses ühiskonnas levinud vägivalda osaks. Maailmas ei ole ühtegi riiki, kus ei esineks meeste vägivalda naiste ja tüdrukute vastu ega ühtegi tahku naise elus, kus ta ei puutuks kokku meeste vägivalda ohu või selle tegeliku toimepanekuga.

Digitaalne maailm/kultuur pole siin erandiks. EIIGE andmetel on üks naine kümnest 15. eluaastast alates kogenud mingis vormis kübervägivalda.

Veebipõhise vägivallaga võitlemine nõuab jõulisi rahvusvahelisi õiguslikke ja poliitilisi meetmeid, sest virtuaalne ruum ei tunne geograafilisi piire. Vaja on terviklikku lähenemist, mis hõlmab õiguslikke vahendeid kübervägivalda ennetamiseks ja ohvrite tõhusaks kaitsmiseks, tehnoloogiaettevõtete vastutust, samuti kooskõlastatud meetmeid,

et vaidlustada seksismi ja meeste ülemvõimuga seotud kultuurinorme. Samuti tuleb tegeleda pornotööstusega. Meeste vägivalla ennetamist ei tohi kunagi jätta naiste õlule.

Käesolev dokument kujutab endast lühikokkuvõtet European Women's Lobby (EWL) aruandest 'Report on Cyberviolence against women: Policy Overview and Recommendations' ('Naistevastase kübervägivalda raport: Ülevaade poliitikatest ja soovitusel'), mis on kättesaadav inglise keeles.

Aruanne tugineb EWL'i missioonile, visioonile ja põhimõtetele, milleks on naiste õiguste käsitlemine inimõigusena, solidaarsus, autonoomia, osalemine ja kaasatus.

ARUANDE EESMÄRK JA METODOLOOGILINE LÄHENEMINE

2017. aasta aruande ja tööriistakasti [#HerNetHer-Rights report](#) & [Resource Pack](#)² jätkutegevusena on käesoleva aruande eesmärgiks anda soovitusi poliitikakujundajatele ja teistele huvirühmadele naistevastase kübervägivallaga võitlemiseks.

Aruandel on **viis põhieesmärki**:

- Aidata mõista naistevastasest kübervägivalda ja selle olemust;
- Anda ülevaade naistevastase kübervägivalla õiguslikust ja poliitilisest raamistikkust rahvusvahelisel, ELi ja siseriiklikul tasandil;
- Tuua välja valdkonna peamised probleemid;
- Esitada näiteid naistevastase vägivallaga võitlemise parimatest praktikatest;
- Anda ELi institutsioonidele ja liikmesriikidele soovitusi naistevastase kübervägivallaga võitlemiseks.

Käesoleva aruande alusuuring viidi läbi märtsist maini 2024; kasutati järgmisi uurimismeetodeid:

- **Dokumendianalüüs:** dokumentide põhjalik analüüs hõlmas mitmesuguseid materjale, sealhulgas rahvusvaheliste organisatsioonide, ELi ja erinevate riikide naistevastast kübervägivalda käsitlevaid uuringuid, aruandeid, artikleid, veebilehti, andmebaase ja projekte.
- **Õigusaktide ja poliitikate analüüs:** ELi, rahvusvahelise ja siseriikliku tasandi õigus-/poliitikadokumentide põhjalik analüüs kaardistamiseks naistevastase kübervägivalla suhtes potentsiaalselt kohaldatavaid õigus- ja poliitikameetmeid.
- **Huvirühmadega konsulteerimine:** Aruande spetsiifiliste teemade edasiseks uurimiseks konsulteeriti erinevate valdkondade huvirühmadega (akadeemilised ringkonnad, institutsioonid, valitsusvälised organisatsioonid).

NAISTEVASTANE KÜBERVÄGIVALD

Kübertõlvägivald kujutab endast interneti ja kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamist vägivalda toimepanekuks, hõlbustamiseks või sellega ähvardamiseks.³ Kübertõlvägivalda defineeritakse nii riikide kui teemavaldkonna peamiste tegutsejate poolt vägagi erinevalt, mistõttu leiab kasutusest nii erinevad mõisted kui vägivalda mõõtmise meetodikaid. Naistevastane kübertõlvägivald on **soolise vägivalda üks vorme**.⁴ Tõendusmaterjal näitab meile selgelt kübertõlvägivalda **soolise mõõtmise** olemasolu: naised kogevad digimaailmas spetsiifilistes vormides asetleidvat soolist vägivalda suurema tõenäosusega sarnaselt veebivälises maailmas toimepandava naistevastase vägivalda mustritega.⁵ **Kübertõlvägivalda nagu ka veebivälise naistevastase vägivalda põhjustab naiste ebavõrdne seisund**.⁶ Digimaailm võimendab ja süvendab **süsteemset struktuurset soolist ebavõrdsust** ning mehelikkuse negatiivseid mustreid, mis põhjustavad naistevastase vägivalda kõiki vorme.⁷

Naiste ja meeste võrdsete võimaluste nõuandekomitee,⁸ ning EWL arvamuse kohaselt on kübertõlvägivald omavahel seotud vägivaldavormide osaks; ta ei eksisteeri vaakumis, vaid nii tuleneb mitmetest veebivälises maailmas toimepandavatest vägivalda vormidest kui võimendab neid.⁹ Veebipõhine ja veebivälise vägivald on sageli omavahel seotud ja/või põimunud.¹⁰

Kuigi naistevastane kübertõlvägivald tekitab sama suurt kahju kui veebivälise vägivald, on tal mõningaid iseloomulikke jooni, mis eristavad teda teistest vägivalda vormidest ja muudavad ta eriti ohtlikuks. **Teda iseloomustavad suur levimus, ülekandevõimsus ja kiirus**, mis muudab IKT abil levitatava teabe kontrollimise keeruliseks. Digitaalsete ja virtuaalsete ruumide pakutav suurem anonüümsus võimaldab veebikasutajatel käituda karistamatult. **Seda on raske kaotada ning seetõttu tekitab ta ohvritele korduvaid traumasid**.

Kübertõlvägivalda toimepanijad võivad olla ohvrite partnerid või endised partnerid, pereliikmed, sõbrad või ohvrile tundmatud isikud. **Naiste- ja tüdrukutevastase kübertõlvägivalda mõju võib olla sama ränk kui veebivälise vägivalda mõju**.¹¹ Ohvrid loobuvad sageli digivahendite kasutamisest, suhtlemisest ja isoleerivad end ning kaotavad seeläbi võimaluse toetada oma hariduspüüdlusi, ametialast karjääri ja tugivõrgustikke.¹²

NAISTEVASTASE KÜBERVÄGIVALLA PEAMISED VORMID

Aruanne annab ülevaate naistevastase kübervägivalla peamistest vormidest. Neid ei tohiks käsitleda omaette liikidena, kuna kübervägivalla kõik vormid on seotud teiste nii internetis kui väljaspool interneti toimepandava vägivalla vormidega kooskõlas kontseptsiooniga, mille kohaselt erinevad vägivalv vormid on omavahel seotud ja põimunud. Aruandes tõdetakse, et kiiresti areneva digimaailma tingimustes on kübervägivalla vormid järjepidevas arengus.

KÕIGE LEVINUMAD VORMID:

Andmed kõige levinumate kübervägivalla vormide kohta varieeruvad eri uuringute lõikes sõltuvalt kasutatud metoodikast ja geograafilisest piirkonnast ning kübervägivalla määratlustest. Sellegipoolest tundub, et enim levinud kübervägivalla vormideks on küberahistamine, küberjälitamine, intiimse materjali/sisu nõusolekuta levitamine ja vihakõne.¹³

ÜHA OHTLIKUMAD VORMID:

Erinevatest vormidest kujutab **tehisintellekti, virtuaalreaalsuse ja online-mängude** kasutamine naistele üha suuremat ohtu. Tehisintellekti tööriistade kasutamine on aidanud kaasa **seksuaalse sisuga digitaalsete võltsingute (nn 'süvavõltsingute')** järsule kasvule.¹⁴ Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse 2021. aasta uuring märgib, et nn 'süvavõltsingute' valmistamiseks kasutatavad tehisintellektipõhised tööriistad arenevad kiiresti ning muutuvad iga päevaga odavamaks, paljulubavamaks ja kergemini kättesaadavaks.¹⁵ The World Economic Forum's Global Risks

Report 2024¹⁶ hinnangu kohaselt on eelkõige 'süvavõltsingute' genereeritud valeinformatsioon lühiaja plaanis kõige tõsisemaks globaalseks ohuks, millega maailm järgmise kahe aasta jooksul silmitsi seisab.

Selle nähtuse sooline mõõde on selgelt tõestatud. Seksuaalse sisuga digitaalsed võltsingud on peaaegu eranditult seotud naistega.¹⁷ Enamik praegu internetis ringlevatest süvavõltsitud videodest kujutab seksuaalse iseloomuga kujutisi naistest. **Hinnangute kohaselt näitab 90%-95% kõigist 'süvavõltsingutest' alastust või varjamatud seksuaaltegevusi,¹⁸ valdav osa 'süvavõltsingutest' (90%) on seotud naistega.¹⁹**

Samuti on **3D-animatsioonitehnoloogia** üha enam võimeline genereerima tehisintellektipõhiste süvavõltsingutele sarnase kvaliteediga videosid.²⁰ Mõned süvavõltsingute programmid kombineerivad ka tehisintellektiga loodud visuaali ja 3D-animatsiooni; kõige mainimisväärsemad on avatar-tehnoloogiad, mis animeerivad inimese pea või kogu keha 3D-mudeleid. 3D-avatarite kasutamine on levinud metaversioonis, kus häirivate juhtumite arv on tõusutrendis ning kus naised on 3D-avatarite abil seksuaalselt rünnatud ja ahistatud.²¹

Kuna üha rohkem naised liitub **internetipõhiste mängukogukondadega**, siis väidavad naised, et nad kogevad internetis tihti seksuaalset ahistamist. **Internetipõhiseid mängukogukondi** peetakse **naiste jaoks üheks kõige ebavõrdsemaks võrgukeskkonnaks.**²²

'Manosfäär' on veebipõhine meeste kogukondade võrgustik, mis propageerib meeste õigusi ja huvisid, toetades ühtlasi naistevastaseid ideoloogiaid, anti-feministlikke ja seksistlikke tõekspidamisi.

PEAMISED VORMID:

Kuigi naistevastase kübervägivalla vorme on palju ning neid määratletakse eri riikides ja huvirühmade poolt erinevalt, võib välja tuua mõned naistevastase kübervägivalla põhivormid. 2024. aasta aprillis vastu võetud Euroopa esimene naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamise direktiiv hõlmab intiimse või manipuleeritud materjali nõusolekuta jagamist; küberjälitamist, küberkiusamist ja kübervägivallale või -vihale õhutamist.

TÄIENDAVAD VORMID:

Aruandes lahatakse veel teisigi kübervägivalla vorme (nt google-pommitamine, pahatahtlikud päringud sotsiaalmeedias või internetivestlustes jne). Loetelu pole ammendav, arvestades, et digitaliseerimise ja tehnoloogia kiire arengu käigus tekib uusi vorme pidevalt juurde. Siinjuures mainigem 'manosfääri' ja pornograafiat.

'Manosfäär' on veebipõhine meeste kogukondade võrgustik, mis propageerib meeste õigusi ja huvisid, toetades ühtlasi naistevastaseid ideoloogiaid, anti-feministlikke ja seksistlikke tõeks-

pidamisi. Nimetatud kogukonnad süüdistavad naisi ja feministe kõikvõimalikes ühiskonna hädades. Mitmed neist õhutavad vaenulikkust või ka naiste ja tüdrukute vihkamist.²³

Pornograafia toodab naiste kujutamisel kahjulikke stereotüüpe. Pornograafia valmistamine ja müük ajendavad ja toetavad väärkohtlemist ning mõjutavad tugevalt meeste ja naiste arusaamasid suhetest. Pornograafia muudab vägivalla 'seksikaks'. Statistika näitab, et riikides, kus pornograafilised ajakirjad on rohkem levinud, on vägistamiste arv suurem.²⁴

LEVIMUS

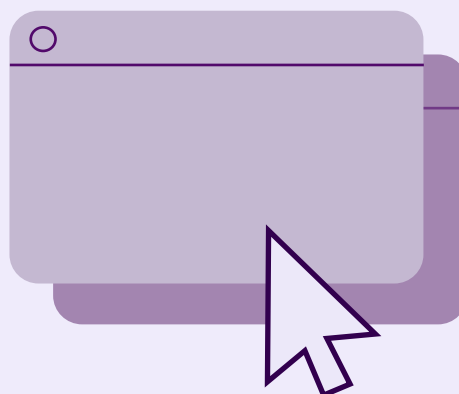
Kübertõimevahetuse kokkulepitud määratluste ja mõõtmismetoodikate puudumine muudavad probleemi ulatuse hindamise väga keeruliseks.²⁵ Puudustest ja metoodikate erinevustest hoolimata on nii rahvusvahelisel kui ka ELi tasandil tehtud katseid kübertõimevahetuse levikut mõõta.

Rahvusvahelisel tasandil selgus 2018. aastast alates tehtud naiste- ja tüdrukutevastase kübertõimevahetuse uuringute tulemusi koondavast ülemaailmsest raportist²⁶ et hinnanguliselt on 16-58% naistest kogunud naistevastast kübertõimevahetust. Samuti leidis Economist Intelligence Unit, et 38% naistest on kogunud internetis toimepandavat tõimevahetust ja 85% interneti külalastavat naist on näinud pealt teiste naiste vastu toimepandavat digitaalset tõimevahetust.²⁷

ELi tasandil on suureks probleemiks naistevastast kübertõimevahetust puudutavate andmete ja uuringute puudus. 2014. ja 2019. aastal tegi naiste- ja tüdrukutevastase tõimevahetuse leviku mõõtmise katse Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet.²⁸ Põhiõiguste Ameti 2019. aasta uuringus²⁹ leiti, et 13% naistest oli eelneva viie aasta jooksul langenud kübertõimevahetuse ohvriks. Mõningaid huvitavaid andmeid pakub HateAidi 2021. aasta uuring.³⁰ Uuringus küsitleti digimaailmas asetleidva tõimevahetuse kogemuse kohta kokku 2000 ELis elavat inimest vanuses 18-80 aastat. Uuringu tulemustest selgub, et 50% ELi noori täiskasvanuid (18-35-aastased) märgivad internetis levivat vihkamist; 30% ELi liikmeriikide ELi nais-

test kardavad, et neist tehtud võltsitud intiimseid pilte võidakse jagada ilma nende nõusolekuta; 80% vastanutest annavad internetiplatvormidele kehva hinde.³¹

Siseriiklikul tasandil on Saksamaal, Prantsusmaal ja Hispaanias üle poolte (53%) 18-34-aastastest naistest langenud pildipõhise kuritarvitamise ohvriks. Ohvriks langenud naistest 82% väitis, et tunnevad end ebaturvaliselt, kusjuures mõned neist soovisid veebikeskkonnast täielikult lahkuda.³² Prantsusmaal väidab rohkem kui 4 inimest 10-st, et nad on langenud kübertõimevahetuse ohvriks.³³

KÜBERVÄGIVALLA SOOLINE MÕÕDE

Kübertõlvigivallal on sooline mõõde. Sotsiaalmeediapostitustes avaldatavale veebivihale keskenduva Euroopa Põhiõiguste Ameti 2023. aasta raporti kohaselt³⁴ **kogevad naised rohkem küberahistamist** kui mis tahes muud siht- rühmad (Aafrika päritolu inimesed, juudid ja romad). Ameerikas läbiviidud uuringus väitis 33% alla 35-aastastest naistest, et neid on internetis seksuaalselt ahistatud; meeste puhul oli vastav näitaja 11%.³⁵ Analoogselt rõhutab GREVIO³⁶ et nii mehed kui ka naised võivad vägivallada kogeda, kuid **naistel on oluliselt suurem tõenäosus sattuda korduvate ja raskete väärkohtlemise vormide ohvriks** nii internetis kui väljaspool interneti.

Kuigi kõik digitaalsele ruumile ligipääsu omavad naised puutuvad kokku kübertõlvigivalla ohtudega, on **eriti haavatavad teatud naiste rühmad**. IKT abil toimepandava soopõhise vägivalla all kannatavad iseäranis naised ja tüdrukud, keda ohustab diskrimineerimise oht või kes puutuvad kokku mitmete diskrimineerimise vormidega, ning neid võivad süvendada sellised tegurid nagu **puue, seksuaalne sättumus, poliitiline kuuluvus, religioon, sotsiaalne päritolu, siserändaja staatus või tuntus, vanus** jne.³⁷ Sa- geli on kübertõlvigivalla ohvriks avalikus elus tegutsevad naised, sealhulgas naisõiguste aktivistid, naissoost inimõiguste kaitsjad, naisepoliitikud ja naisajakirjanikud.³⁸

VÄGIVALLA TOIMEPANIJAD

Naiste- ja tüdrukutevastast vägivallada võivad toime panna nii mehed kui naised. **Enamikul juhtudest panevad naistevastaseid vägivallateguseid toime siiski mehed, keda naine tunneb või ka ei tunne.**³⁹ Näiteks on valdav enamus pildipõhine seksuaalse kuritarvitamise toimepanijatest mehed.⁴⁰ Vägivallatsejaid võib olla üks või mitu. Arvestades asjaolu, et tehnoloogia

võimaldab kahjuliku sisu hõlpsat ja kiiret levitamist, tuleks tuvastada nii väärteo toimepanija kui sellele kaasaaitaja. Näiteks võib üks isik jagada nõusolekuta intiimset pilti (väärteo toimepanija), mida võib seejärel vaadata ja jagada hulk kasutajaid (väärteo kaasaaitaja).⁴¹

NAISTE- JA TÜDRUKUTEVASTASE VÄGIVALLA MÕJU NAISTELE

Naistevastast kübervägivalda peetakse sageli mitte eriti tõsiseks ega kahjulike tagajärgedega vägivalla vormiks, kuid sellegipoolest võib tal naiste tervisele ja elule olla samavõrd ränk mõju kui füüsilisel ja seksuaalsel vägivallal. Avaliku, kõikjal esineva, korduva ja pideva veebis ja veebivälises keskkonnas toimepandava vägivalla omavaheline seotus tekitab ohvris hirmu ja ebakindlust.⁴²

Euroopa Nõukogu naistevastase vägivallaga ja perevägivallaga võitlemise eksperdirühm (GREVIO) viitab **naistevastase kübervägivalla tõsistele psühholoogilistele, majanduslikele ja sotsiaalsetele tagajärgedele**. Lisaks individuaalsetele ja sotsiaalsetele tagajärgedele **põhjustab naistevastane kübervägivald ka märkimisväärseid rahalisi kahjusid**, mille hulgas on näiteks ahistamise tagajärjel tekkinud tervishoiukulud, karjäärivõimaluste vähenemine, töökoha kaotamine ja töölt puudumine. Euroopa Parlamendi uuringu-

teenistuse uurimusest selgus, et küberahistamine ja küberjälitamine läheb üksikisikutele ja ühiskonnale kokku maksma 49,0-89,3 miljardit eurot.⁴³

Naistevastane kübervägivald kahjustab eriti poliitikas ja ajakirjanduses tegutsevaid naisi. Naispoliitikud ei julge heidutusest tulenevalt valimistel kandideerida või isegi lahkuvad ennetähtaegselt ametist.⁴⁴ Tõsine mõju puudutab ka **naisajakirjanikke**. Uuring sedastas, et 30% intervjueeritud naisajakirjanikest hakkas end IKT abil toimepandava naistevastase vägivalla tõttu sotsiaalmeedias tsenseerima.⁴⁵ Naistevastane kübervägivald piirab naiste osalemist avalikus elus ning liidrirolli võtmist; **naiste häält vaigistatakse, diskrediteeritakse ja tsenseeritakse.**

NAISTEVASTASE KÜBERVÄGIVALLA ÕIGUS- JA POLIITIKARAAMISTIK

RAHVUSVAHELINE TASAND

Rahvusvahelisel tasandil on naistevastast kübervägivalda käsitletud Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO) ja Euroopa Nõukogu (EN). Kõige olulisemaks õigusaktiks on Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioon (**Istanbuli konventsioon**).⁴⁶ EL ühines Istanbuli konventsiooniga juunis 2023, kuus aastat pärast selle allkirjastamist, mis tähendab, et konventsioon jõustub ELi jaoks 1. oktoobril 2023.⁴⁷ Hoolimata sellest, et EL on konventsiooni ratifitseerinud, pole viis ELi liikmesriiki seda veel teinud.⁴⁸

Kuigi konventsioonis ei viidata naistevastasele kübervägivaldale, laieneb selle artiklis 2 sätestatud reguleerimisala veebiruumis ja IKT abil toimepandavale vägivaldale. Lisaks sellele on naistevastase kübervägivalda suhtes kohaldatavad seksuaalset ahistamist (artikkel 40) ja jälitamist (artikkel 34) käsitlevad artiklid. Konventsiooni tõlgendamisel tuleb arvesse võtta **GREVIO üldisi soovitusi nr 1**,⁴⁹ mis liigitab digimaailmas toimepandava naistevastase vägivalda Istanbuli konventsiooniga hõlmatud soolise vägivalda hulka.

ELI TASAND

ELi tasandil on peamiseks õigusaktiks Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu poolt 2024. aasta aprillis vastu võetud **naistevastase vägivalda ja perevägivalda tõkestamise direktiiv 2024/1385**.⁵⁰ See sisaldab nelja naistevastast kü-

bervägivalda käsitlevat artiklit: artikkel 5, mis käsitleb intiimse sisuga või manipuleeritud materjali ilma nõusolekuta jagamist; artikkel 6, mis käsitleb küberjälitamist; artikkel 7, mis käsitleb küberkiusamist, ja artikkel 8, mis käsitleb küberruumis vägivalda või vaenu õhutamist. Direktiivis sätestatakse ka naistevastase vägivalda ja perevägivalda kõigi vormide ohvrite õigused ja nende kaitse.⁵¹

Direktiiv on oluline samm **naiste ja tüdrukute paremal kaitsmisel naistevastase kübervägivalda eest**. Tegemist on **märkimisväärse edasiminekinguga**, kuna selle eesmärgiks on kehtestada miinimumnormid kübervägivaldaga võitlemisel.⁵² Direktiivi tugevate külgede hulka kuulub ka asjaolu, et direktiiv hõlmab ühes õigusaktis nii internetis kui väljaspool internetti toimepandava vägivalda vorme. Lisaks käsitletakse nii neid vorme, mille puhul ohver vägivaldasejat üldjuhul tunneb (nt jälitamine, ahistamine), kui ka neid, mille puhul ohver vägivaldasejat ei tunne (nt vihkamine, süva-võltsingud jne).

Tugevatest külgedest hoolimata on **direktiivil rida piiranguid, mistõttu on direktiiv saanud ka kriitika osaliseks**. Näiteks naistevastast kübervägivalda käsitlevates artiklites 5-8 viidatakse **tahtlikele tegudele**, mis tekitab mõningaid õiguslike probleeme, arvestades, et teo tahtlikkust tuleb tõestada. See paneb kübervägivalda ohvritele 'katsumusterohke' tõendamiskohustuse, võttes arvesse ka kübervägivalda toimepanemiseks kasutatavate uute tehnoloogiate keerukust ja asjaolu, et ohvritel võivad puududa IKT oskused. Lisaks sellele viidatakse artiklites 5, 6 ja 7 '**tõsisele kahjule**'.

Nimetatud tingimus tekitab ohvrite jaoks õigusliku ebakindlust nii riikidevaheliselt kui siseriiklikult, jättes kohtute otsustada, kas selline tegevus on karistatav. Selline sõnastus põhineb puudulikel teadmistel kübervägivalla kahjulikkuse kohta.⁵³

Lisaks sellele viidatakse artiklites 5 ja 7 teatud materjalide IKT abil **'avalikkusele'** kättesaadavaks tegemisele. Artikli 5 põhjenduses 18 jäetakse mõiste 'avalikkus' tõlgendamise kohtuniku otsustada vastavalt asjaoludele ja kasutatavatele tehnoloogiatele, mis võivad **välistada näiteks Whatsappi grupid**. Artikli 8 põhjenduses 26 on selle asemel öeldud, et 'avalikkuse' all tuleks mõista **piiramatut arvu kasutajaid**. Nagu EWL on selgitanud, oleks tulnud eelistada Euroopa Parlamendi soovitatud laiemat mõistet 'muud lõppkasutajad'.⁵⁴

Manipuleeritud materjali ilma nõusolekuta jagamist käsitlev artikkel 5(b) on samuti piiratud kohaldamisalaga; seda kohaldatakse ainult sellise materjali suhtes, mis jätab mulje, et isik **'osaleb seksuaaltegevuses'**. Seetõttu ei hõlma see alastiipilte, **jättes seega reguleerimisalast välja suure osa seksuaalse sisuga digitaalseid võltsinguid**. Lisaks sellele on tõenäoline, et see, mis võib olla 'seksuaaltegevus', on liikmesriigiti väga erinev ja tekitab terminoloogilist segadust.

Viited **'väljendusvabaduse'** ja **'kunsti ja teaduse vabadusega'** seotud eranditele artiklis 5 ja põhjenduses 20 on samuti murettekitavad, kuna neid võidakse kasutada intiimse materjali ilma isiku nõusolekuta jagamise õigustamiseks. Need lisandused võivad kaotada selle artikli tõhususe, jättes õigusasutustele otsustusõiguse, kas kriminaliseerida isiku intiimseid kehaosi kujutava materjali nõusolekuta jagamine või mitte. EWLi arvates ei

tohiks väljendusvabaduse mõiste muutuda asjaoluks, millega õigustada internetis levivat viha ja soolist diskrimineerimist.⁵⁵

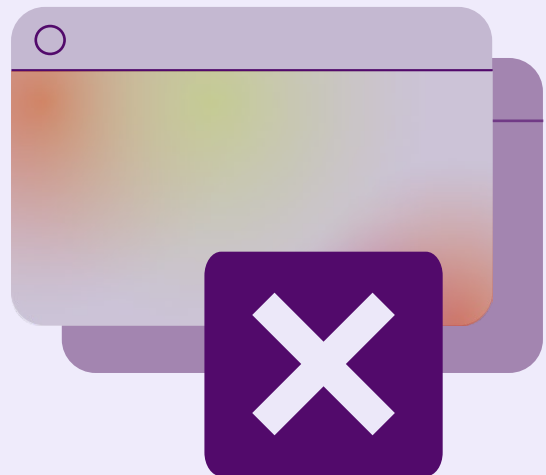
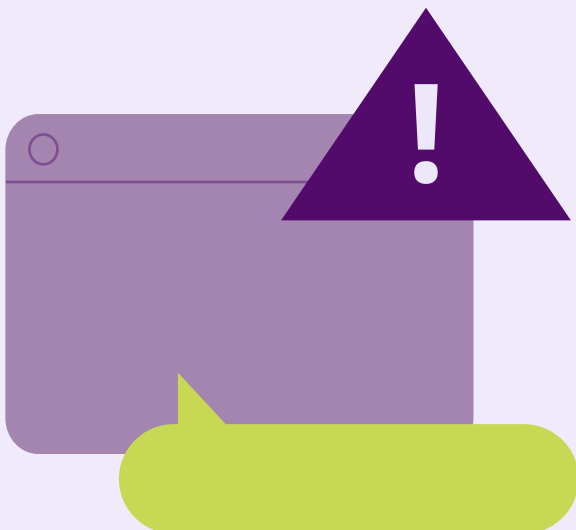
Kahjuliku materjali kiire eemaldamine on ette nähtud naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamise direktiivi artikliga 23; selline meede täiendab teise digitaalvaldkonna olulise õigusakti, **Digiteenuste õigusakti**⁵⁶ alusel võetavaid meetmeid. 2022. aasta oktoobris vastu võetud õigusakti eesmärk on luua turvalisem võrgukeskkond ELi tarbijatele ja ettevõtetele. Selles näidatakse ära veebiplatvormide ja sotsiaalmeedia selged kohustused; käsitletakse ebaseaduslikku sisu ja tooteid, vihakõnet ja desinformatsiooni; samuti suurendatakse läbipaistvust parema aruandluse ja järelevalve kaudu.

Teadlaste hinnangul,⁵⁷ annavad digitaalteenuste seaduse meetmed **selget tunnistust pildipõhise seksuaalse kuritarvitamise levikust ja kahjulikkusest**. Teiste riskide hulgas peetakse **suureks riskiks ka soopõhist vägivalda**. Soopõhise vägivalla laia kategooria raames on **Euroopa Komisjoni poolt Läbipaistvuse ja aruandluse paketi raames väljatöötamisel** ka soopõhise vägivalla spetsiifilised kategooriad.⁵⁸ Digiteenuste seaduse raamistikus on teiseks positiivseks arenguks asjaolu, et Euroopa Komisjon kuulutas 2023. aasta detsembris Digiteenuste õigusakti raames **kolm pornoplatvormi (Pornhub, XVideos ja Stripchat) väga suurteks veebiplatvormideks**.⁵⁹ Sellega kaasneb suurem läbipaistvuse ja lastekaitsega seotud vastutus.

MUUD NAISTEVASTASE KÜBERVÄGIVALLA SUHTES KOHALDATAVAD ELI ÕIGUSAKTID:

- **Tehisintellekti seadus**⁶⁰ mis võeti Euroopa Parlamendi poolt vastu 13. märtsil 2024. Samas kui seadus annab võimaluse leevendada mõningaid tehisintellekti väärkasutusega, sh 'süvavõltsingutega' seotud riske, ei sisalda see ühtegi konkreetset viidet naistevastasele kübervägivaldale. Lisaks sellele viidatakse seaduses soolisele võrdõiguslikkusele ainult üldiselt.⁶¹

- **Kuriteohvrite õiguste direktiiv**⁶² (2012/29/EL), mis on 2024. aastal veel läbivaatamisel ja milles sätestatakse, et kõiki kuritegude (sh kübervägivalla) ohvreid ja nende pereliikmeid tuleb kohelda austavalt ja mittediskrimineerivalt ning ohvri individuaalsest vajadusest lähtuvalt.

- **Inimkaubanduse tõkestamise ja sellevastase võitluse ning inimkaubanduse ohvrite kaitse direktiiv**⁶³ (2011/36/EL)⁶⁴ mida ajakohastati aprillis 2024. Läbivaadatud versioonis tuuakse raskendava asjaoluna sisse IKT, sh sealhulgas interneti ja sotsiaalmeedia abil toimepandud või toetatud inimkaubandus, kui see on seotud seksuaalse ärakasutamisega.

- **Isikuandmete kaitse üldmäärus**⁶⁵ (EL) määrus 2016/679) sisaldab 'õigust andmete kustutamisele', mida tuntakse rohkem õigusena olla unustatud. Määrus ei defineeri ühtegi kübervägivalla vormi, kuid sellega nähakse ette kaitse kübervägivalla ohvritele (nt intiimkujutiste nõusolekuta jagamise ohvritele) ning sanktsioonid intiimse sisu nõusolekuta jagamise eest vastutavale isikule ja sellise materjali levitajale.⁶⁶

Direktiiv on oluline samm naiste ja tüdrukute paremal kaitsmisel naistevastase kübervägivalla eest.

RIIGI TASAND

Mõned liikmesriigid on viimasel viiel aastal astunud olulisi samme naistevastase kübervägivalla teatud aspektide ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks.⁶⁷ Näiteks **Prantsusmaal** on naiste- ja tüdrukutevastane küberkiusamine sätestatud kuriteona. **Sloveenias** ja **Poolas** on õigusaktidega kriminaliseeritud nii internetis kui väljaspool internetti asetleidev jälitamine. **Itaalia** kehtestas uue kuriteoliigina varjamatult seksuaalse sisuga piltide või videote ebaseadusliku levitamise, **Austria** aga võttis vastu veebipõhise vihakõne paketi, mis pakub uusi vahendeid naistevastase kübervägivalla probleemi lahendamiseks. **Eestis** loodi politsei juurde veebikonstaablite üksus, mis on spetsialiseerunud veebipõhisele vihakõnele ja ahistamisele, samas kui **Irimaa** kriminaliseeris 2021. aasta veebipõhist ahistamist ja sellega seotud kuritegusid käsitleva seadusega igasuguse intiimses sisuga piltide loata jagamise, mille eest on ette nähtud 10-aastane vanglakaristus.⁶⁸ Väljaspool ELi kinnitas Ühendkuningriik 2023. aasta kuningliku heakskiidu saanud internetiturvalisuse seadusega **uued algatused, mille eesmärgiks on kriminaliseerida küberliputamise ja laiemalt muu ebaseaduslik veebisisu.**⁶⁹

PEAMISED VÄLJAKUTSED

- **Teadlikkuse puudumise ja naistevastase kübervägivalla tõsiduse alahindamine** aitavad kaasa naistevastase kübervägivalla intsidentide alaraporteerimisele.

- Rahvusvahelisel ja ELi tasandil **puudub ikka veel naistevastase kübervägivalla kokkulepitud määratlus**. Selle tulemusena erinevad kübervägivalla mõiste määratlused ja statistika riikide ja organisatsioonide lõikes märkimisväärselt. Lisaks sellele on **enamik määratlusi sooneutraalsed ning ei osata näha internetis ja väljaspool interneti toimepandava vägivalla omavahelist seost**.

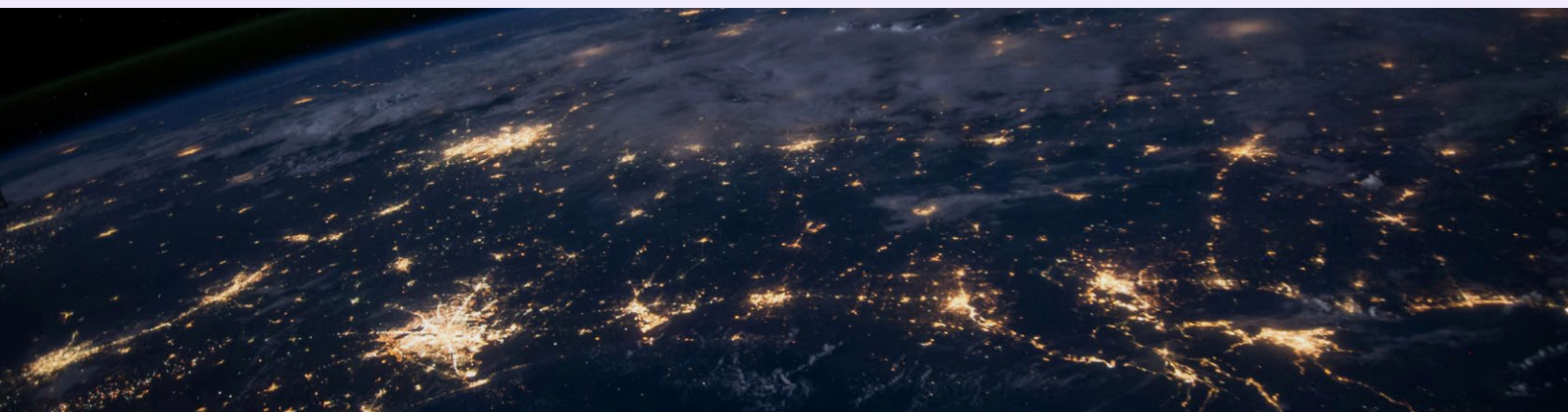
- Tehnoloogia kiire arengu tingimustes kipuvad **naistevastast kübervägivalda käsitlevad õigusraamistikud ajale kiiresti jalgu jääma**.

- **Naistevastase kübervägivalla andmete puudulikkust** süvendab asjaolu, et olemasolevad andmed **ei ole sageli jaotatud** soo, vanuse, ohvri ja vägivallatseja vahelise suhte, puude või muude asjakohaste näitajate järgi.

- **Naiste alaesindatuse tõttu IKT sektoris puudub IKT toodetes**, sealhulgas online-mängudes ja naistevastase kübervägivalla kasvutrendi ilmutavates virtuaalreaalsuse platvormides sooline mõõde.

- Asjaosalised osapooled, sealhulgas kohtunikud, prokurörid, politsei, tervishoiutöötajad ja haridustöötajad **pole piisavalt teadlikud naistevastast kübervägivallast ega selle erinevatest väljendusviisidest, kuna neid pole koolitatud ning neil puuduvad spetsiifilised teadmised**.

- **Sotsiaalmeedia ja veebiplatvormid ei tegutse alati tõhusalt** ebaseadusliku ja kahjuliku sisu eemaldamiseks. Veebiplatvormide **kaebuste esitamise süsteemid** pole alati kasutajasõbralikud, mistõttu ohvrid ei tea, kelle poole nad saavad pöörduda.

NAISTEVASTASE KÜBERVÄGIVALLA TÕKESTAMISE PARIMAD PRAKTIKAD

ELis ja väljaspool ELi on välja selgitatud mitmesuguseid parimaid praktikaid; viimaseid on liigitatud nende ulatuse ja teemade alusel. Allpool on esitatud iga praktika kohta üks näide:

▶ **Võimekuse suurendamine:** Sloveenias korraldati õiguskaitseametnikele ja kohtunikele seminare ja koolitusi tüdrukute- ja naistevastase vägivalla digitaalse mõõtme paremaks mõistmiseks ning kaebuste esitamiseks. Samuti anti välja käsiraamat suunistega naistevastase kübervägivalla juhtumite käsitlemiseks ning seda jagati kõigile Sloveenia politseijaoskondadele, prokuratuuridele ja kohtutele.⁷⁰

▶ **Siseriiklike inimõiguste institutsioonide kaasamine:** Siseriiklikud inimõiguste institutsioonid mängivad olulist rolli naistevastase kübervägivallaga võitlemisel, eriti kui nende volitused võimaldavad neil uurida internetis leviva vihakõnejuhtumeid. Belgias esitas Naiste ja Meeste Võrdõiguslikkuse Instituut kriminaalkaebuse ühe sotsiaalmeediaplatformi vastu, kuna see keeldus eemaldamast loata jagatavaid intiimpilte.⁷¹

▶ **Ennetus:** Sotsiaal- ja Humanitaarteaduste Teadusnõukogu (SSHRC) ja Kanada Kultuuripärandi rahastatud uuring⁷² näitab, kuidas noorte võimestamine ja digitaaloskuste suurendamine aitavad võidelda 'süvavõltsingute' ja tehisintellekti abil loodud desinformatsiooniga. Uuringus keskenduti sellele, kuidas noored tajuvad 'süvavõltsingute' mõju ning uuriti nende suutlikkust ja

valmisolekut tõhusalt desinformatsiooni vastu võidelda.

▶ **Ohvrite kaasamine:** Reclaim Coalition (pildipõhise seksuaalse vägivalla kaotamise koalitsioon),⁷³ kujutab endast ülemaailmset liidreid koondavat võrgustikku, mille eesmärgiks on ühiste algatuste, sh huvikaitse, poliitikakujunduse, tehnoloogia ja ohvritele suunatud teenuste kaudu kiirendada globaalset reageeringut internetis toimepandavale pildipõhisele seksuaalvägivallale. Koalitsioon kutsub pildipõhise seksuaalvägivalla kogemusega inimesi 'kogemuseksperptideks' ning teeb ohvrid ja nende läbielamised nähtavaks.

▶ **Abitelefoniid:** Access Now digitaalturvalisuse abitelefoni aitab kübervägivalla ohus olevatel naistel parandada oma digitaalturvalisust ja pakub rünnaku alla sattunud naistele hädaabi. 24/7 digitaalturvalisuse hädaabitelefoni pakub reaalsajas otsest tehnilist abi ja nõu kodanikuühiskonna ühendustele ja aktivistidele, meediaorganisatsioonidele, ajakirjanikele ja blogijatele ning inimõiguste kaitsjatele.

▶ **Küberseksismi ja veebipõhise vihakõne vastu võitlemine:** #StopFisha⁷⁴ on Prantsu-

se feministlik vabaühendus, mille eesmärgiks on võidelda küberseksismi vastu. Ühendus loodi ohvrite toetamiseks ja küberseksismi hukkamõistmiseks Covid-19 pandeemia ajal. Liikumise kasvades sai #StopFisha'st vabaühendus, mis nüüdseks võitleb seksismi ja seksuaalse kübervägivalla kõigi vormide vastu.

► **Spetsiaalsed tugiteenused:** Mitmetes riikides luuakse naistevastase kübervägivalla kohta põhjalikke teadmisi omavaid õiguskaitseorganite eriüksusi, et kindlustada naistevastase kübervägivalla põhjalik politseiuurimine ja ohvrite toetamine. Ladina-Ameerikas on spetsialiseerunud õiguskaitseüksused üha enam levinud. Näiteks Mehhiko föderaalpolitseis on kriminalistikaosakond, mis vastutab küberkuritegude, sealhulgas veebikuritegude ja naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla uurimise eest. Samuti on Colombia riigi politseil samade ülesannetega küberkuritegevuse keskus ning Brasiilia föderaalpolitsei juures tegutseb küberkuritegevuse tõkestamise amet.⁷⁵

► **Kahjuliku sisu eemaldamine:** Ühendkuningriigi kättemaksuporno ohvrite abitelefoni aitab ennetada üksikisikute sattumist isiku loata jagatud intiimpiltide kuriteo ohvriks. Alates selle loomisest on kättemaksuporno abitelefoni toetanud tuhandeid ohvreid; piltide eemaldamise määr ületab 90%. Kokku on internetist edukalt eemaldatud üle 200 000 isiku nõusolekuta tehtud intiimpildi.⁷⁶

SOOVITUSED

Alljärgnevad soovitused on koostatud põhjaliku dokumendianalüüsi, õiguslike ja poliitiliste dokumentide läbivaatamise ning huvirühmadega konsulteerimise põhjal. Kuigi üldised soovitused kehtivad kõigile naistevastase kübervägivalla tõkestamise osapooltele, on ELi institutsioonide ja liikmesriikide tarvis koostatud spetsiifilised soovitused.

ÜLDISED SOOVITUSED

Võimestage ohvreid: Oluline on kuulata vägivalda ohvriks langenud naisi ning kaasata neid naistevastast kübervägivalda puudutavate programmide, poliitikate ja teenuste väljatöötamise ja rakendamisse. Tihtipeale puutuvad vägivalda kogunud naised kokku ohvri süüdistamisega, samas kui vägivaldaennetus pole naiste ülesanne. Vaja on terviklikku lähenemist, mis hõlmab õiguskaitsevahendeid ohvrite kaitsmiseks ja kübervägivalla ennetamiseks. Samuti kutsutakse tehnoloogiahiide üles täitma oma kohustusi ning rakendama kooskõlastatud meetmeid seksismi ja kultuurinormide vastu võitlemiseks, et vältida ohvri süüdistamist.

Suurendage naiste osalemist tehnoloogia-sektoris: Äärmiselt oluline on tagada naiste osalemine sootundlike toodete väljatöötamisel. See hõlmab selliste tehnoloogiate väljatöötamist, kus välditakse naiste seksualiseerimist ning kus turvalised aruandlusmehhanismid ning juurdepääs toetusele on hõlpsasti kättesaadavad.

Tugevdage erinevate huvirühmade koostööd: Koostöö tugevdamine erinevate huvirühmade vahel (ELi osalejad, liikmesriigid, tehnoloogia-sektor, kodanikuühiskond, naistevastase kübervägivalla ohvrid, siseriiklikud inimõiguste institutsioonid, naiste õigusi kaitsvad organisatsioonid jne), mis aitaks peamiste partnerlussuhete edendamise ja kooskõlastatud meetmete kaudu vältida praeguseid kattuvusi ja meetmetes esinevaid lünki. Oluline on pidev teadmistevahetus ja partnerorganisatsioonidevaheline koostöö, sealhulgas võimalused õppida riikidelt, kus naistevastase kübervägivalla tõkestamise süsteemid on paremini välja arendatud.

Tagage, et tehnoloogia-sektor, eelkõige sotsiaalmeedia ja veebiplatvormid, täidaksid oma kohustusi: Sotsiaalmeedia ja veebiplatvormid peavad naistevastase kübervägivallaga võitluses kandma vastutust. Tehnoloogia-sektor peaks ennetavalt, kiiresti ja tõhusalt jälgima ja eemaldama vihakõne õhutamise, seksistliku ja naistevastase sisu ning muud naistevastase vägivalla il-

mingud. Samuti peaksid nad tõhustama koostööd õiguskaitseorganitega vägivalda ja väärkohtlemise juhtumite adekvaatseks käsitlemiseks. Lisaks peaksid nad pakkuma kasutajatele tõhusaid vahendeid veebipõhiste kuritarvituste äratundmiseks ja neisse sekkumiseks. Lühidalt öeldes vajame tehnoloogiaettevõtelt, veebiplatvormidelt ja sotsiaalmeedialt, sealhulgas pornoplatvormidelt suuremat läbipaistvust ja vastutust, ebaseadusliku sisu kiiremat eemaldamist, sisseprojekteeritud turvalisust ja ennetustööd.

Käsitlege pornograafiat vägivallavormide omavahelise seotuse ja põimituse kontseptsiooni valguses: EWL mõistab pornograafia kui ärilise ettevõtmise hukka ja juhib tähelepanu pornotööstuse poolt prostitutsiooniäriride kaasosalusel teenitavale hiigelkasumile. EWL kutsub ELi ja liikmesriike üles võtma meetmeid, et tunnistada pornograafia naistevastase vägivalda üheks vormiks.

SOOVITUSED EL INSTITUTSIOONIDELE

Ühtlustage naistevastase kübervägivalda terminoloogia ja liigid ELi tasandil ja ELi institutsioonides et kõrvaldada liikmesriikide õigussüsteemides esinevad erinevused, mis takistavad tõhusat kaitset ja kaebuste esitamist ning avaldavad kahjulikku mõju andmekogumisele. Praeguseks on ainus katse ühtlustada naistevastase kübervägivalda õiguslikke ja statistilisi määratlusi tehtud EIGE poolt. Kõik ELi institutsioonid peaksid rakendama EIGE määratlusi.

Töötage välja suunised ja indikaatorid naistevastase vägivalda kohta andmete kogumiseks: EL peaks välja töötama selged suunised

ja indikaatorid, mis toetavad liikmesriike nende püüdlustes koguda naistevastast kübervägivalda puudutavaid andmeid, nagu seda teeb praegu EIGE.

Täiustage tulevikus naistevastase vägivalda ja perevägivalda direktiivi ja laiendage selle kohaldamisala: otación sexual. El ámbito de aplicación del delito debería ampliarse para abarcar todas las formas de abuso sexual basado en imágenes, incluida la pornografía.

Ajakohastage ELi olemasolevaid õigusakte vägivalda soolise aspekti käsitlemiseks: Kuriteohvrite õiguste direktiivi tuleks ajakohastada, et lisada sellesse artiklid, mis käsitlevad kübervägivalda ja selle soolist mõõdet. Samuti tuleks läbi vaadata 2008. aasta raamotsus teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta, et lisada sellesse viide IKT vahendatud soopõhisele vihakõnele.

Rakendage tõhusalt Digiteenuste õigusakti: Euroopa Komisjonil on volitused jõustada ja kontrollida Digiteenuste õigusaktiga pandud kohustusi. On ülimalt oluline, et komisjon kasutaks oma volitusi (sealhulgas trahvide määramist) koostöös riikide digiteenuste koordinaatoritega tagamaks, et veebiplatvormid ja vahendusteenused täidaksid oma Digiteenuste õigusaktist tulenevaid kohustusi.

Lisage viide naistevastasele kübervägivaldale Tehisintellekti seadusesse: Seksuaalse sisuga digitaalsete võltsingute ('süvavõltsingute') ja IKT abil toimepandava vägivalda muude vormide kiire leviku tingimustes on tungivalt soovitatav, et Tehisintellekti seaduse uuesti läbivaatamisel lähene-taks kübervägivaldale sootundlikult.

Üldiselt on vaja süsteemset kultuurilist muutust, mis võimaldaks käsitleda naistevastast kübervägivalda soolisest ja interseksionaalsest vaatenurgast ning vägivallavormide omavahelisest seotusest ja põimitusest lähtudes.

Andke regulaarselt suuniseid naistevastase kübervägivalda uute vormide kohta: Võttes arvesse tehisintellekti abil toimepandava naistevastase kübervägivalda vormide kasvu ja õigus-/poliitikaraamistike suutmatust pidada sammu IKT uute arenguga, peaks EL korrapäraselt välja andma suuniseid naistevastase kübervägivalda uute vormidega võitlemiseks.

SOOVITUSED LIIKMERIIKIDELE

Viige oma riigis kasutatav naistevastase kübervägivalda terminoloogia vastavusse ELi ühtlustatud ja sootundlike määratlustega: Liikmesriigid peaksid ELi naistevastase kübervägivalda ühtlustatud määratlused ja liigid integreerima oma õigus- ja poliitikaraamistikku ning statistika-/andmekogumissüsteemidesse, et tagada võrreldavate andmete kogumine kõikides riikides.

Koguge korrapäraselt kvaliteetseid andmeid naistevastase kübervägivalda kohta: Kooskõlas Istanbuli konventsiooni artikliga 11 ja direktiivi artikliga 44 peaksid liikmesriigid koguma naistevastast kübervägivalda puudutavaid andmeid, mis on võrreldavad ja liigendatud EIGE suuniseid järgides.

Ratifitseerige Istanbuli konventsioon ja viige see ellu: Konventsioon on peamine vahend, mis kaitseb kõiki naisi igasuguse vägivalda, sealhulgas naistevastase kübervägivalda eest, mistõttu on oluline, et kõik liikmesriigid rakendaksid seda täielikult. Lisaks sellele peaksid liikmesriigid kooskõlas GREVIO soovitusena nr 1 tagama, et riiklikes strateegiates, programmides ja tegevuskavades käsitletak naistevastase vägivalda digitaalset mõõdet kõikidele vägivalda vormidele reageerimise osana.

Tõhustage ennetustegevust: Esmatähtis on võidelda sooliste stereotüüpide ja sotsiaalse normide vastu laiemal ühiskondlikul tasandil, sealhulgas naiste jõustamise kaudu. Liikmesriigid peaksid suurendama kõigi spetsialistide teadlikkust naistevastase kübervägivalda ilmingutest ja tagajärgedest.

Naistevastase kübervägivalda ennetamine ja teadlikkuse tõstmine tuleks juba varakult integreerida nii poistele kui tüdrukutele suunatud haridusprogrammidesse.⁷⁸ Nagu EWL oma raportis,⁷⁹ soovitab, on esmatähtis rakendada feministlikku suhte- ja seksuaalkasvatust. Väga oluline on ka meeste ja poiste teavitamine naistevastase kübervägivalda

vormidest, raskusastmest ja tagajärgedest. Üldiselt on vaja süsteemset kultuurilist muutust, mis võimaldaks käsitleda naistevastast kübervägivalda soolisest ja interseksionaalsest vaatenurgast ning vägivallavormide omavahelisest seotusest ja põimitusest lähtudes.

Kriminaliseerige naistevastane kübervägivald kooskõlas naistevastase vägivalla direktiiviga:

Liikmesriikidel soovitatakse vastavalt naistevastase vägivalla direktiivi artiklitele 5-8 kriminaliseerida naistevastase kübervägivalla peamised vormid ja ajakohastada tehnoloogilistest arengutest tulenevalt õigusakte. Liikmesriigid peaksid direktiivi ülevõtmise etapis minema kaugemale direktiivis sätestatud minimaalsetest kaitsestandarditest.

Jälgige vastavust Digiteenuste õigusaktile ja jõustage seda:

On oluline, et riiklikud digitaalteenuste koordinaatorid järgiksid Digiteenuste õigusakti ning seda jõustaksid. See hõlmab trahvide määramist ja eriti rasketel juhtudel kasutajate juurdepääsu piiramist teenusele.

Tagage vastutus: Liikmesriikide seadused ja poliitika peaksid tagama rikkujate vastutuse ja tehnoloogiasektori aruandekohustuse, sealhulgas piiriüleste kübervägivallaaktide puhul. Väga oluline on naistevastase kübervägivalla õigusraamistiku tõhus jõustamine.

Parandage ohvrite juurdepääsu õiguskaitsevahenditele:

Oluline on tagada hõlpsasti kättesaadavad ja turvalised internetipõhised ja internetivälised aruandlusmehhanismid, mis võimaldavad naistel teatada vägivallast. Teave õiguskaitsevahendite ja muude meetmete kohta peaks olema

naistevastase kübervägivalla ohvritele kergesti kättesaadav.

Pakkuge spetsialiseeritud tugiteenuseid: Oluline on täiustada eri sektorite teenusepakkujate suutlikkust, et nad oskaksid arvestada naistevastase kübervägivalla ja väärkohtlemise spetsiifika ja ohvrite vajadustega. Piisava rahastuse, ressurside ja IKT teadmiste abil tuleks ohvritele tagada spetsiaalne toetus. Tagage kõigile asjaomastele spetsialistidele kohustuslik ning järjepidev haridus ja koolitus, mille käigus omandataks teadmisi naistevastase vägivalla digitaalsete vormide kohta eesmärgiga aidata naisi neid uuesti ohvrustamata ja traumeerimata.

LÕPUMÄRKUSED

¹EIGE (2022), Combating cyber violence against women and girls. https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women?language_content_entity=en

²European Women's Lobby (EWL) (2017), #HerNetHerRights, Mapping the state of online violence against women and girls in Europe <https://www.womenlobby.org/Read-and-share-HerNetHerRights-Resource-Pack-Report>

³European Parliament Research Service (EPRS) (2021), Combating Gender based Violence: Cyber Violence. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2021\)662621](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2021)662621)

⁴EIGE (2022), Combating cyber violence against women and girls. https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women?language_content_entity=en

⁵UN Women (2023), Accelerating Efforts To Tackle Online And Technology Facilitated Violence Against Women And Girls. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/10/accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls>

⁶Ibid

⁷World Wide Web Foundation (2021), Online Gender-Based Violence and Abuse: Consultation Briefing. [https://uploads-ssl.webflow.com/61557f76c8a63ae527a819e6/615585a9bb-](https://uploads-ssl.webflow.com/61557f76c8a63ae527a819e6/615585a9bb-feb8836d512947_OGBV_ConsultationBriefing.pdf)

[feb8836d512947_OGBV_ConsultationBriefing.pdf](https://uploads-ssl.webflow.com/61557f76c8a63ae527a819e6/615585a9bb-feb8836d512947_OGBV_ConsultationBriefing.pdf)

⁸European Commission, Advisory Committee on Equal Opportunities for Women and Men (2020), Opinion on combatting online violence against women, Brussels. https://commission.europa.eu/document/download/eae53eb9-ca88-4fc0-8a6e-51e771c96f68_en?filename=opinion_online_violence_against_women_2020_en.pdf

⁹Professor Liz Kelly oli esimene, kes tõi oma raamatus 'Surviving Sexual Violence' (1st ed.)(1998). Polity sisse 'kontiinumi e vägivallavormide omavahelise seotuse ja põimituse' mõiste.

¹⁰European Parliament Research Service (EPRS) (2021), Combating Gender based Violence: Cyber Violence. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2021\)662621](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2021)662621)

¹¹UN Women (2023), Accelerating Efforts To Tackle Online And Technology Facilitated Violence Against Women And Girls. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/10/accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls>

¹²Ibid

¹³The Economist Intelligence Unit (2021), Measuring the Prevalence of Online Violence against Women. <https://onlineviolencewomen.eiu.com/>. Uuring viidi läbi 45 riigis (100 vastajat

igast riigist).

¹⁴Mõiste 'süvavõltsing' on moodustunud sõnadest 'süvaõpe' (viitab tehisintellekti meetodile) ja 'võltsing'; viimane jõudis avalikku kõnepruuki 2017. aastal, kui üks kurjategija kasutas seda nime veebisaidil Reddit, et viidata piltidele ja videotele, mida ta manipuleeris tehisintellekti abil, et lisada naiskuulsuste näod pornograafilise sisuga videotesse ilma nende nõusolekuta. Arvestades, et selle sõna on välja mõelnud kurjategija, eelistab EWL ohvrite ja feministliku vaatenurga paremaks kajastamiseks kasutada terminit 'seksuaalse sisuga digitaalsed võltsingud', nagu on soovitanud Mary Anne Franks, George Washingtoni ülikooli õigusteaduskonna professor ning küberkodanikuõiguste algatuse (Cyber Civil Rights Initiative) president ja õigusloome- ja tehnoloogiapoliitika direktor. Tegemist on mittetulundusühinguga, mis on pühendunud võitlusele veebis asetleidvate kuritarvituste ja diskrimineerimisega. Kuid selguse huvides ja selleks, et austada teabe algallikat, jätsime käesolevas aruandes mõnel juhul viited 'süvavõltsingutele' sulgudesse.

¹⁵European Parliament Research Service (EPRS) (2021), Tackling deepfakes in European policy. Uuringus viidatakse 'mittekonsensuslikele pornograafilistele süvavõltsingutele', kuid EWL eelistab kasutada terminit 'seksuaalse sisuga digitaalsed võltsingud'. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU\(2021\)690039_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU(2021)690039_EN.pdf)

¹⁶World Economic Forum (2024), The Global Risk Report 2024. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf

¹⁷Ibid. Euroopa Parlamendi Uuringuteenistuse uurimus viitab 'mittekonsensuslikele pornograafilistele süvavõltsingutele'.

¹⁸Patrini, Georgio (2019), Mapping the Deepfake Landscape. Sensity. Raportis viidatakse 'pornograafiat kujutavale materjalile', kuid EWL eelistab viidata 'alastust või varjamatut seksuaalstegevust kujutavale materjalile'. <https://giorgiop.github.io/posts/2018/03/17/mapping-the-deepfake-landscape/>

¹⁹Ibid

²⁰European Parliament Research Service (EPRS) (2021), Tackling deepfakes in European policy. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU\(2021\)690039_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU(2021)690039_EN.pdf)

²¹Monash Lens (2022), Sexual assault in the metaverse is part of a bigger problem. <https://lens.monash.edu/@politics-society/2022/07/22/1384871/sexual-assault-in-the-metaverse-theres-nothing-virtual-about-it>

²²Sidevõrkude, sisu ja tehnoloogia peadirektoraadi esindajalt saadud info (16.02.2024 toimunud intervjuu).

²³Rothermel, A.-K. (2023), The role of evidence-based misogyny in antifeminist online communities of the 'manosphere'. Big Data & Society, 10(1). <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/20539517221145671>

²⁴Baron & Straus (1984), in Mary Anne Layden. Pornography and Violence: a new look at research,

2009. https://www.socialcostsofpornography.com/Layden_Pornography_and_Violence.pdf

²⁵UN Women (2023), Accelerating Efforts To Tackle Online And Technology Facilitated Violence Against Women And Girls. https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-10/Accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls-en_0.pdf

²⁶Hicks, J. (2021), Global evidence on the prevalence and impact of online gender-based violence (OGBV).

²⁷The Economist Intelligence Unit (2021), Measuring the Prevalence of Online Violence against Women. <https://onlineviolencewomen.eiu.com/> Uurimus viidi läbi 45 riigis (igast riigist 100 vastanut). https://opendocs.ids.ac.uk/articles/report/Global_Evidence_on_the_Prevalence_and_Impact_of_Online_Gender-based_Violence_OGBV_/26428096?file=48181987

²⁸FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) (2014), Violence against Women: An EU-wide survey – Main results report, Oficina de Publicaciones de la Unión Europea, Luxemburgo. <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

²⁹FRA (2021), Crime, Safety and Victims' Rights – Fundamental Rights Survey. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights_en.pdf

³⁰HateAid (2021), Boundless hate on the internet – Dramatic situation across

Europe. https://hateaid.org/wp-content/uploads/2022/04/HateAid-Report-2021_EN.pdf

³¹Ibid

³²Bumble (2023), Bumble Backs Law to Ban Cyberflashing in 27 Countries. <https://bumble.com/en/the-buzz/bumble-backs-law-to-ban-cyberflashing-27-countries-eu-europe>

³³Ipsos (2021), Les Français et le cyberharcèlement Ampleur du phénomène, conséquences, préoccupations et idées reçues. <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2021-12/Enquete%20Ipsos-Meetic.pdf>

³⁴FRA (2023), Online content moderation current challenges in detecting hate speech. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-online-content-moderation_en.pdf

³⁵Pew Research Centre, (2021), The state of online harassment. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/01/13/the-state-of-online-harassment/>

³⁶GREVIO (2021), General Recommendation No 1 on the digital dimension of violence against women, Council of Europe, Strasbourg <https://rm.coe.int/%20grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

³⁷The global partnership (2023), Technology-Facilitated Gender-Based Violence: Preliminary Landscape Analysis. <https://www.gov.uk/government/publications/technology-facilitated-gender-based-violence-preliminary-landscape-analysis>

³⁸UNESCO (2020), Online violence against women journalists: a global snapshot of incidence and impacts. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136>

³⁹Ibid.

⁴⁰Henry, N., McGlynn, C. ve diğeri (2020), Image-based Sexual Abuse, A Study on the Causes and Consequences of Non-consensual Nude or Sexual Imagery. <https://www.routledge.com/Image-based-Sexual-Abuse-A-Study-on-the-Causes-and-Consequences-of-Non-consensual-Nude-or-Sexual-Imagery/Henry-McGlynn-Flynn-Johnson-Powell-Scott/p/book/9780367524401>

⁴¹UN Expert Group (2023), Technology-facilitated Violence against Women: Towards a common definition Report of the meeting of the Expert Group 15-16 November 2022, New York, USA. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/03/expert-group-meeting-report-technology-facilitated-violence-against-women>

⁴²United Nations Population Fund (UNFPA) (2021), Making all spaces safe Technology-facilitated Gender-based Violence. <https://www.unfpa.org/publications/technology-facilitated-gender-based-violence-making-all-spaces-safe>

⁴³Ibid.

⁴⁴The European Liberal Forum (2021), Violence Against Women In European Politics https://liberalforum.eu/wp-content/uploads/2022/01/violence-against-women-in-european-politics_final.pdf

⁴⁵Posetti, J., et AL. (2021). The chilling: Global trends in online violence against women journalists. UNESCO Research Discussion Paper. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377223/PDF/377223eng.pdf.multi>

⁴⁶Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja plevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon (Istanbuli konventsioon) <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=210>

⁴⁷European Parliament (2023), EU accession to the Istanbul Convention, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739323/EPRS_ATA\(2023\)739323_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739323/EPRS_ATA(2023)739323_EN.pdf)

⁴⁸Bulgaria, Czechia, Hungary, Lithuania and Slovakia.

⁴⁹GREVIO (2021), General Recommendation No 1 on the digital dimension of violence against women, Council of Europe, Strasbourg. <https://rm.coe.int/%20grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

⁵⁰Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (el) 2024/1385, 14. mai 2024 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401385

⁵¹Council of the European Union (2024), Violence against women: Council and European Parliament reach deal on EU law. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/06/violence-against-women-council-and-european-parliament-reach-deal-on-eu-law/>

⁵²Rigotti, C. and Al. (2023), Towards an EU criminal law on violence against women: The ambitions and limitations of the Commission's proposal to criminalise image-based sexual abuse. Published in: New Journal of European Criminal Law. <https://cris.vub.be/ws/portalfiles/portal/92354738/20322844221140713.pdf>

⁵³EWL (2023), Priorities for the Trilogues: Rape must be made an offence under the Directive on violence against women. <https://www.womenlobby.org/EWL-Priorities-for-the-interinstitutional-negotiations?lang=en>

⁵⁴Ibid.

⁵⁵Ibid.

⁵⁶Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/>

⁵⁷Professor Clare McGlynn (2022), Image-Based Sexual Abuse, Pornography Platforms and the Digital Services Act. <https://hateaid.org/wp-content/uploads/2022/04/ImageBasedAbuse-and-DSA-Expert-Opinion-McGlynn-and-Woods-17-Jan-2022.pdf>

⁵⁸Need alamligiid vastavad kübervägivalda vormidele, millest kasutajad võivad teada, nagu näiteks: küberjälitamine, küberahistamine, küberliputamise, vaenu õhutamise, piltide ilma nõusolekuta jagamine jne.

⁵⁹European Commission (2023), Commission designates second set of Very Large Online

Platforms under the Digital Services Act. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-designates-second-set-very-large-online-platforms-under-digital-services-actTXT/?toc=OJ%3AL%3A2022%3A277%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.277.01.0001.01.ENG

⁶⁰Regulation (EU) 2024/1689 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

⁶¹Interview with a representative of DG Connect carried out on 16.02.2024.

⁶²Directive 2012/29/EU establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>

⁶³Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0036>

⁶⁴Ibid.

⁶⁵Regulation (EU) 2016/679 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, (General Data Protection Regulation). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

⁶⁶EIGE (European Institute for Gender Equality) (2022), Combating cyber violence against women and girls, Vilnius.

